

N:o 72.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; gifven Stockholms slott den 7 mars 1902.

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag innehåller vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för tiden intill den 15 maj 1903 medgifva, att Kongl. Maj:t må ega

dels åt svenske män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t bestämmer, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade marmorfyndigheter, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, derest Kongl. Maj:t efter upplåtelse tidens utgång pröfvar ny upplåtelse af området böra ske, ega företrädesrätt till öfverenskommelse om fortsatt arbete med fyndighetens tillgodogörande på de vilkor, Kongl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kan finna godt bestämna,

dels ock åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta erforderlig mark för vägar samt för anläggning af verkstäder och arbetarebostäder, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som bestämmes genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Theodor Odelberg.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars
1902.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 HAMMARSKJÖLD och
 WESTRING.

14:o.

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde i underdånighet:
Uti en till Eders Kongl. Maj:t gifven skrift hafva löjtnanten vid
Norbottens regemente Eugen Ekenman, musikdirektören vid samma regemente
A. W. Sundgrén och folkskolläraren A. Forsén i Luleå i underdånighet
anhållit om beviljande af koncession för sökandena och de svenske män,
hvilka förenade sig med dem, att under en tid af tio år, med andras uteslu-
tande, på de vilkor Eders Kongl. Maj:t täcktes bestämma, bearbeta och till-
godogöra sig två till läge närmare beskrifna, å en ansökningen bifogad karta

utmärkta marmorfyndigheter, belägna å odisponerad kronomark i Juckasjärvi socken af Norrbottens län ofvan odlings- och skogsgränsen, den ena omkring 12 kilometer och den andra omkring 2 kilometer från den under anläggning varande statsbanan Gellivare—Riksgränsen.

Efter nådig remiss har kammarkollegium i detta ärende hört bergmästaren i norra distriktet samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län. Bergmästaren har dervid tillstyrkt nådigt bifall till ansökningen under vissa antydningvis föreslagna vilkor, och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har i hufvudsak anfört följande: Då bearbetandet af fyndigheter af ifrågavarande art icke lämpligen kunde ske af staten, utan måste anses böra öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten samt den sökta koncessionen icke afsåge längre tid än tio år, hade Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke principiellt något att erinra emot nådigt bifall till ansökningen. Såvida förbud stadgades för dem, som uppehölle sig vid marmorbrotten, att innehafva hundar, syntes bearbetandet af marmorfyndigheterna icke komma att medföra skada eller intrång för de nomadlappar, som med sina renar kunde färdas der förbi. Under pågående jernvägsarbete inom Gellivare och Juckasjärvi socknar hade nemligen visat sig, att de hundar, som jernvägsarbetarne haft hos sig, förföljt och skingrat lapparnes renhjordar, hvarför lapparne nödgats såvidt möjligt undvika att komma i närheten af jernvägslinien. Såsom vilkor för koncessionens erhållande syntes böra bestämmas dels att koncessionen icke finge öfverlåtas åt andra än svenske män, dels att sökandena skulle styrka, det de föfogade öfver ett tillräckligt kapital för marmorfyndigheternas bearbetande, angående hvilket kapitals storlek Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock i ärendets nu befintliga skick icke vore i tillfälle att framställa något förslag, dels ock att sökandena i arbetskostnader årligen skulle nedlägga ett visst belopp, som skäligen syntes kunna fastställas till 1,000 kronor för hvarje fyndighet. Sökandena syntes vidare böra förpligtas att till staten erlægga viss afgift för tillgodogörandet af marmorn. Denna afgift borde rättvisligen bestämmas efter den nettoinkomst, som kunde vid bearbetandet erhållas. Med hänsyn dock till svårigheten att erhålla fullständig och säker kännedom om nettoinkomsten syntes afgiften böra bestämmas efter annan grund. Till följd af obekantskap med ifrågakomna marmorarts egenskaper och beskaffenhet äfvensom för hvilka ändamål den kunde användas, vore Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke i tillfälle att härutinnan afgifva något förslag. Då emellertid, derest marmorn icke kunde användas annat än till förfärdigande af bordsskifvor och mindre prydnadsföremål någon vinst å brytningen sannolikt icke komme att uppstå samt koncession icke begärts för längre tid än tio år, syntes det kunna ifrågasättas, huruvida icke det skulle vara tillräckligt för staten att bestämma en viss afgift för marmorblock af större kubikmassa, hvilken afgift

borde utgå i stegrad proportion allt efter som blocken innehölle större kubikmassa.

För egen del har kammarkollegium i underdånigt utlåtande den 10 december 1901 anført: Då, på sätt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, bearbetandet af fyndigheter af nu ifrågavarande beskaffenhet icke lämpligen syntes kunna ske af staten utan böra öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten, förestälde kollegium sig att någon mera allvarlig betänklighet icke borde möta för upplåtelse åt enskilde af rätten till ifrågavarande fyndigheters tillgodogörande under en tidrymd af icke större omfattning än den i ansökningen ifrågaställda, under förutsättning att för upplåtelsen stadgades, bland andra, sådana vilkor att kronan tillförsäkrades skälig ersättning. Kollegium hade härvid icke förbisett, att kännedom saknades rörande såväl omfånget och beskaffenheten som värdet och betydelsen af marmorfyndigheter inom de i ansökningen afsedda och kringliggande trakter, men ansåge kollegium denna brist ej utgöra tillräckligt skäl för afslag å den underdåniga framställningen. Beträffande de vilkor, som kunde böra för upplåtelsen stadgas, vore kollegium, med hänsyn till ärendets outredda skick, icke i tillfälle att nu framlägga bestämdt förslag i de afseenden, hvori det tillkomme kollegium att i detta ärende iakttaga kronans rätt. Enahanda skulle antagligen förhållandet blifva med de sakkunniga myndigheter, hvilkas yttranden i ärendet kunde finnas erforderliga. Kollegium hade emellertid ansett sig i detta sammanhang hafva anledning erinra dels att den afgift, som Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit skola erläggas för tillgodogörandet af marmor, syntes böra beräknas på sådant sätt, att deri inginge äfven ersättning för nyttjanderätten till sjelfva marken, dels ock att, då behof antagligen skulle uppstå af nödiga vägar till fyndorterna från station å den under anläggning varande jernvägen, bland vilkoren syntes böra intagas bestämmelse angående rätten att anlägga och begagna sådana vägar.

Ett detaljeradt förslag till upplåtelsevilkor ansåge kollegium icke kunna åstadkommas utan att underhandlingar med sökandena föregått, men syntes sådana underhandlingar icke lämpligen böra igångsättas förr än frågan, huruvida bearbetandet af marmorfyndigheter uti ifrågavarande trakter skulle upplåtas till enskilde, blifvit i princip löst. Riksdagens samtycke till upplåtelsen syntes emellertid böra inhemtas och detta samtycke syntes — i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som skett i fråga om upplåtelse af rätt att bearbeta apatitfyndigheter inom Norrbottens län — kunna lemnas på det sätt, att Eders Kongl. Maj:t erhöle Riksdagens för viss tid gällande medgifvande att för någon bestämd tidrymd, vare sig denna borde inskränkas till den i ansökningen föreslagna af tio år eller kunde anses böra utsträckas, samt på de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva, bevilja koncession till marmor-

fyndigheters bearbetande. Med anledning af förevarande underdåniga framställning har kollegium därför hemställt, det täcktes Eders Kongl. Maj:t dels i nådig proposition föreslå Riksdagen att för den tid, som kunde finnas lämplig, medgifva Eders Kongl. Maj:t rätt att åt svenske män bevilja tillstånd att under viss tid bearbeta och sig tillgodogöra marmorfyndigheter å kronomark inom Norrbottens län emot årlig afgäld och de vilkor i öfrigt, som Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, dels ock, derest sådant medgifvande erhöles, uppdraga åt kammar- och kommerskollegierna att till Eders Kongl. Maj:t inkomma med förslag till de vilkor, som rörande nu ifrågavarande upplåtelse kunde anses skäliga, hvilket förslag derefter skulle af Eders Kongl. Maj:t pröfvas.

Uti en annan, jemväl till Eders Kongl. Maj:t ingifven ansökning hafva vidare grufvegarne A. A. Wedin i Luleå och J. A. Falk i Boden, fabrikören N. J. Larsson i Luleå och handelsagenten H. Leufstedt i Gellivare anhållit om nådigt tillstånd att under en tid af åtta år från och med den 23 oktober 1901 få för försäljning inom riket eller export bryta för byggnads- och bildhuggeri-ändamål användbar marmor inom en af Falk upptäckt, å oafvittrad kronomark å berget Arasvare å norra stranden af sjön Vastenjaure i Qvickjocks kapellförsamling af Norrbottens län belägen och å en ansökningen bifogad karta närmare angifven fyndighet af kornig kalksten.

Kammarkollegium, som anbefalts att efter vederbörandes hörande afgifva yttrande i detta ärende, har med underdånigt utlåtande den 31 december 1901 öfverlemnadt inhemtade yttranden ej mindre af bergmästaren i norra distriktet, hvilken tillstyrkt bifall till ansökningen under enahanda vilkor, som af honom i afseende å den af E. Ekenman m. fl. gjorda ansökningen föreslagits, än äfven af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, hvilken myndighet, då ifrågakomna trakt, som vore belägen ofvan odlings- och skogsgränsen, icke berördes af nomadlapparnes flyttningsvägar och ansökningen icke afsåge rätt att med andras uteslutande tillgodogöra sig ifrågavarande fyndighet, som icke lämpligen torde kunna göras till föremål för behandling omedelbart af kronan, förklarar sig icke hafva något att erinra emot, att ansökningen vunne nådigt afseende, dervid Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vidare anført, bland annat, att, äfven om bredden af det område, som å kartan utmärkts såsom utgörande föremål för ansökningen, vore väsentligt mindre än dess längd, hvilken utgjorde omkring 14 kilometer, området syntes vara allt för stort tilltaget; att det syntes nödvändigt, att sökandena närmare angäfvat gränserna för det område, de önskade bearbeta; att sökandena syntes böra såväl förebringa någon utredning angående kostnaderna för fyndigheternas bearbetande som ock styrka, det de förfogade öfver nödigt kapital för dessa

kostnaders bestridande; samt att såsom vilkor för koncessionens erhållande borde bestämmas, dels att koncessionen icke finge öfverlåtas på andra än svenske män, dels att koncessionen skulle förfalla, derest fyndigheterna icke inom viss tid från upplåtelsen gjorts till föremål för verklig bearbetning, dels att koncessionshafvarne vid koncessionens förlust skulle inom viss tid efter hvarje års utgång behörigen styrka, att de under nästföregående år å fyndigheternas bearbetning nedlagt visst belopp, dels ock att koncessionshafvarne skulle vara skyldige att vid enahanda äfventyr inom viss tid i årlig afgäld till Eders Kongl. Maj:t och kronan såsom jordegare erlægga vissa procent af nettotinkomsten, dock minst 100 kronor.

För egen del har kammarkollegium i tillämpliga delar åberopat hvad kollegium angående den af E. Ekenman m. fl. gjorda ansökningen i sitt ofvanberörda utlåtande anfört och hemställt.

Öfver båda de nu ifrågavarande framställningarna har kommerskollegium den 4 nästlidne februari afgifvit underdånigt utlåtande och dervid anfört, att kollegium icke hade någon närmare kännedom om de ifrågavarande marmorfyndigheternas omfattning och beskaffenhet, men att det ville synas kollegium, att åt den enskilda företagsamheten lämpligen borde kunna öfverlåtas fyndigheternas tillgodogörande mot viss afgäld till kronan och på de vilkor i öfrigt, som funnes böra föreskrivas, och angående hvilka kammar- och kommerskollegierna borde, sedan Riksdagens tillstånd till sådana upplåtelser, hvarom nu vore fråga, utverkats, erhålla uppdrag att afgifva bestämdt förslag.

I likhet med de i förevarande ärenden hörda myndigheter finner jag det icke böra ifrågasättas att för kronans räkning bearbeta ifrågavarande marmorfyndigheter. Då deras tillgodogörande emellertid icke kan anses annat än önskvärd, synes mig ändamålsenligt att desamma i den utsträckning, som vid närmare pröfning må finnas lämplig, upplåtas åt enskilde mot bestämd afgäld till kronan och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande kan finna skäligt föreskrifva. Härtill torde emellertid Riksdagens medgifvande böra inhemtas. Då det icke synes osannolikt att flera ansökningar i liknande syfte som de nu gjorda komma att framställas, torde detta medgifvande icke böra inskränkas endast till nu ifrågavarande marmorfyndigheter utan gälla sådana å kronojord belägna fyndigheter i allmänhet, på sätt vid 1893 års riksdag medgafs i fråga om upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster. I hufvudsak torde dervid samma allmänna vilkor böra uppställas, som i afseende å berörda rätt till apatitbrytning stadgades, dock med de skiljaktigheter att dels koncessionstiden, som vid apatitbrytning var satt till 30 år, synes beträffande marmorfyndigheters bearbetande böra bestämmas

till tio år, och dels att upplåtelse af kronan tillhöriga vattenfall jemte mark för kraftledning icke synes vid nu ifrågavarande industri behöfva ifrågakomma. Deremot bör åt Eders Kongl. Maj:t förbehållas rätt att medgifva upplåtelse jemväl af mark till vägar samt till nödiga verkstadsbyggnader och arbetarebostäder. På Eders Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall torde, såsom jag redan antydt, böra bero att efter sig företeende omständigheter bestämma afgäldens belopp samt föreskrifva de särskilda vilkor, som må finnas erforderliga. Beträffande den tid, för hvilken Riksdagens medgifvande bör inhemtas, torde åtminstone nu icke böra ifrågasättas att densamma skall omfatta mera än ett år eller samma tid, som af Riksdagen 1893 bestämdes i afseende å apatitkoncessioner och som nu gäller i fråga om upplåtelse af kronans jordegareandel i grufva. I likhet med hvad beträffande sistnämnda slag af upplåtelse redan hos innevarande års Riksdag begärts, torde emellertid tidpunkten för utgången af nu ifrågavarande medgifvande böra bestämmas till den 15 maj 1903.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att för tiden intill den 15 maj 1903 medgifva, att Eders Kongl. Maj:t må ega

dels åt svenske män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de vilkor i öfrigt, Eders Kongl. Maj:t bestämmer, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade marmorfyndigheter, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, derest Eders Kongl. Maj:t efter upplåtelse tidens utgång pröfvar ny upplåtelse af området böra ske, ega företrädesrätt till öfverenskommelse om fortsatt arbete med fyndighetens tillgodogörande på de vilkor, Eders Kongl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kan finna godt bestämma,

dels ock åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta erforderlig mark för vägar, samt för anläggning af verkstäder och arbetarebostäder med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som bestämmes genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfrige ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Reinh. H. J. Rudbeck.